

Geriatriska patienters andel i den slutna kroppssjukvården

Av bitr. överläkaren H. Tera, Linköping

Bland de faktorer man måste ta hänsyn till, när man planerar eller driver ett sjukhus, ligger åldringsvårdens behov på mycket framträdande plats. Ur kvantitativ synpunkt gäller det att beräkna behovet av sjukhusplatser för ögonblicket och prognossiffror för framtiden mot bakgrunden av det årligen stigande antalet åldringar. Kvalitativt gäller det att tillgodose åldringsgruppens speciella och oftast ökade behov av lokaler, utrustning och ej minst av personal. I större sammanhang blir problemet intimt förknippat med den allmänna samhällsplaneringen och socialpolitiska åtgärder.

Statiska uppgifter om åldringarnas andel i den slutna vården förekommer mycket sparsamt och meddelas antingen i form av antalet vårdade åldringar per år i förhållande till totala antalet intagna (1), eller i form av antalet inlaggande åldringar under en godtyckligt vald dag (2). Den förstnämnda siffran ger ett för lågt värde, enär medelvårdtiden för åldringar är högre än för genomsnittet. Den andra siffran är en stickprovsundersökning och är underkastad dagliga variationer.

Föreliggande undersökning anger åldringarnas verkliga konsumtion av slutna kroppssjukvård räknad i vård dagar under en 3-årsperiod inom de olika klinikerna vid ett centrallasarett. Därjämte göres en kvalitativ beräkning av vårdorsakernas fördelning inom de olika kliniska disciplinerna, samt de viktigaste sjukdomarnas andel i den slutna kroppssjukvården för åldringar. Slutligen anges åldersfördelning i årsgrupper för det geriatriska klientelet.

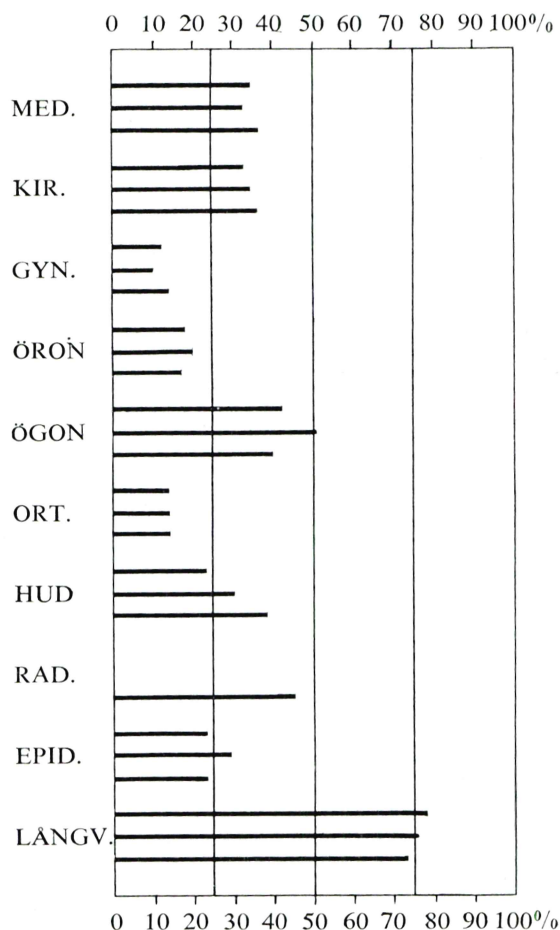

Fig. 1. Den procentuella andelen för åldringsvården inom de olika klinikerna. Första stapeln 1960, andra 1961 och tredje 1962.

Tabell 1. Fördelning av intagna patienter vid Centrallasarettet i Linköping åren 1960, 1961 och 1962 klinikois i grupper under 65 och över 65 år jämte medelvårdtid för de olika kategorierna

K l i n i k	År	Patientkategori	Antalet under året in- skrivna patienter		V ä r d d a g a r		Medel- vårdtid i dagar
			i absoluta tal	i % av resp. kategori	i abs. tal	i % av samtliga vård dagar	
Medicin	1960	Samtliga	3.118		45.788		14,7
		Under 65 år	2.180	69,9 %	29.840	65,2 %	13,7
		Över 65 år	938	30,1 %	15.948	34,8 %	17,0
		därav kvinnor	480	51,2 %	8.806	55,2 %	18,3
		och män	458	48,8 %	7.142	44,8 %	15,6
	1961	Samtliga	3.089		42.601		13,8
		Under 65 år	2.120	68,6 %	28.805	67,6 %	13,6
		Över 65 år	969	31,4 %	13.796	32,4 %	14,2
		därav kvinnor	516	53,3 %	7.087	51,4 %	13,7
		och män	453	46,7 %	6.709	48,6 %	14,8
	1962	Samtliga	3.195		40.468		12,7
		Under 65 år	2.160	67,6 %	25.417	62,8 %	11,8
		Över 65 år	1.035	32,4 %	15.051	37,2 %	14,5
		därav kvinnor	560	54,1 %	8.415	55,9 %	15,0
		och män	475	45,9 %	6.636	44,1 %	14,0
Kirurgi	1960	Samtliga	4.539		43.986		9,7
		Under 65 år	3.525	77,7 %	29.256	66,5 %	8,3
		Över 65 år	1.014	22,3 %	14.730	33,5 %	14,5
		därav kvinnor	425	41,9 %	6.613	44,9 %	15,6
		och män	589	58,1 %	8.117	55,1 %	13,8
	1961	Samtliga	4.357		42.243		9,7
		Under 65 år	3.290	75,5 %	27.853	65,9 %	8,5
		Över 65 år	1.067	24,5 %	14.390	34,1 %	13,5
		därav kvinnor	455	42,6 %	6.238	43,3 %	13,7
		och män	612	57,4 %	8.152	56,5 %	13,3
	1962	Samtliga	4.358		42.406		9,7
		Under 65 år	3.321	76,2 %	27.701	64,3 %	8,3
		Över 65 år	1.037	23,8 %	14.705	35,7 %	14,2
		därav kvinnor	454	43,8 %	7.348	50,0 %	16,2
		och män	583	56,2 %	7.357	50,0 %	12,6
Gynekologi	1960	Samtliga	1.383		11.860		8,6
		Under 65 år	1.299	93,9 %	10.533	88,8 %	8,1
		Över 65 år	84	6,1 %	1.327	11,2 %	15,8
	1961	Samtliga	1.476		12.544		8,5
		Under 65 år	1.386	93,9 %	11.373	90,7 %	8,2
		Över 65 år	90	6,1 %	1.171	9,3 %	13,0
	1962	Samtliga	1.519		13.227		8,7
		Under 65 år	1.396	91,9 %	11.443	86,5 %	8,2
		Över 65 år	123	8,1 %	1.784	13,5 %	14,5
Barnbördsavd.	1960	Samtliga	1.683		12.976		7,7
	1961	Samtliga	1.835		12.640		6,9
	1962	Samtliga	2.023		13.785		6,8
Pediatrik	1960	Samtliga	1.277		17.204		13,5
	1961	Samtliga	1.092		15.858		14,5
	1962	Samtliga	1.201		17.283		14,4
Öron-, näs- och halsklinik	1960	Samtliga	1.450		10.437		7,2
		Under 65 år	1.298	89,5 %	8.779	84,1 %	6,8
		Över 65 år	152	10,5 %	1.658	15,9 %	10,9
		därav kvinnor	60	39,5 %	654	37,6 %	10,9
		och män	92	60,5 %	1.004	62,4 %	10,9

K l i n i k	År	Patientkategori	Antalet under året in-skrivna patienter		V å r d d a g a r		Medel-vårdtid i dagar
			i absoluta tal	i % av samtliga kategorier	i abs. tal	i % av samtliga vård dagar	
Ögonklinik	1961	Samtliga	1.553	90,5 %	11.355		7,3
		Under 65 år	1.406	9,5 %	9.323	81,3 %	6,6
		Över 65 år	147	46,3 %	2.123	18,7 %	14,4
		därav kvinnor	68	53,7 %	905	42,6 %	13,3
		och män	79		1.218	57,4 %	15,4
	1962	Samtliga	1.595		12.058		7,6
		Under 65 år	1.406	88,2 %	10.254	85,0 %	7,3
		Över 65 år	189	11,8 %	1.804	15,0 %	9,5
		därav kvinnor	83	43,9 %	802	44,5 %	9,7
		och män	106	56,1 %	1.002	55,5 %	9,5
	1960	Samtliga	317		5.539		17,5
		Under 65 år	178	56,2 %	3.209	57,9 %	18,0
		Över 65 år	139	43,8 %	2.330	42,1 %	16,8
		därav kvinnor	75	54,0 %	1.306	56,1 %	17,4
		och män	64	46,0 %	1.024	43,9 %	16,0
Ortopedi	1961	Samtliga	393		5.994		15,3
		Under 65 år	226	57,5 %	3.059	51,0 %	13,5
		Över 65 år	167	42,5 %	2.935	49,0 %	17,6
		därav kvinnor	106	63,5 %	1.973	67,2 %	18,6
		och män	61	36,5 %	962	32,8 %	15,8
	1962	Samtliga	364		6.552		18,0
		Under 65 år	222	61,0 %	3.973	60,6 %	17,9
		Över 65 år	142	39,0 %	2.579	39,4 %	18,2
		därav kvinnor	87	61,3 %	1.457	56,5 %	16,7
		och män	55	38,7 %	1.122	43,5 %	20,4
	1960	Samtliga	872		18.354		21,0
		Under 65 år	798	91,5 %	16.180	88,2 %	20,3
		Över 65 år	74	8,5 %	2.174	11,8 %	29,4
		därav kvinnor	38	51,4 %	1.473	67,8 %	38,8
		och män	36	48,6 %	701	32,2 %	16,4
Hudklinik	1961	Samtliga	1.009		18.891		18,7
		Under 65 år	915	90,7 %	16.524	87,5 %	18,1
		Över 65 år	94	9,3 %	2.367	12,5 %	25,2
		därav kvinnor	49	52,1 %	1.379	58,3 %	28,1
		och män	45	47,9 %	988	41,7 %	22,0
	1962	Samtliga	1.374		26.826		19,5
		Under 65 år	1.214	88,4 %	23.378	87,3 %	19,3
		Över 65 år	160	11,6 %	3.448	12,7 %	21,6
		därav kvinnor	80	50,0 %	2.017	58,5 %	25,2
		och män	80	50,0 %	1.431	41,5 %	17,9
	1960	Samtliga	380		8.636		22,7
		Under 65 år	295	77,6 %	6.610	76,5 %	22,4
		Över 65 år	85	22,4 %	2.026	23,5 %	23,8
		därav kvinnor	41	48,2 %	824	40,7 %	21,2
		och män	44	51,8 %	1.202	59,3 %	21,2
	1961	Samtliga	477		8.559		17,9
		Under 65 år	374	78,4 %	6.062	70,8 %	16,2
		Över 65 år	103	21,6 %	2.497	29,2 %	24,2
		därav kvinnor	50	48,5 %	911	36,5 %	18,2
		och män	53	51,5 %	1.586	63,5 %	29,9
	1962	Samtliga	394		8.191		20,8
		Under 65 år	292	74,1 %	5.046	61,6 %	17,3
		Över 65 år	102	25,9 %	3.145	38,4 %	30,8
		därav kvinnor	55	53,9 %	1.614	51,3 %	29,4
		och män	47	46,1 %	1.531	48,7 %	32,6

K l i n i k	År	Patientkategori	Antalet under året in- skrivna patienter		V å r d d a g a r		Medel- vårdtid i dagar
			i absoluta tal	i % av samtliga kategorier	i abs. tal	i % av samtliga vård dagar	
Radioterapi	1962	Samtliga	421		7.111		16,9
		Under 65 år	221	52,5 %	3.713	52,2 %	16,8
		Över 65 år	200	47,5 %	3.398	47,8 %	17,0
		därav kvinnor	111	55,5 %	1.897	55,8 %	17,1
		och män	89	44,5 %	1.501	44,2 %	16,9
Infektionsklin.	1960	Samtliga	1.514		20.778		13,7
		Under 65 år	1.317	87,0 %	16.099	77,5 %	12,2
		Över 65 år	197	13,0 %	4.679	22,5 %	23,8
		därav kvinnor	111	56,3 %	2.470	52,8 %	22,3
		och män	86	43,7 %	2.209	47,2 %	25,7
	1961	Samtliga	1.566		21.322		13,6
		Under 65 år	1.289	82,3 %	15.189	71,2 %	11,8
		Över 65 år	277	17,7 %	6.133	28,8 %	22,1
		därav kvinnor	159	57,4 %	3.842	62,6 %	24,2
		och män	118	42,6 %	2.291	37,4 %	19,5
	1962	Samtliga	1.149		16.606		14,5
		Under 65 år	966	84,1 %	12.809	77,1 %	13,3
		Över 65 år	183	15,9 %	3.797	22,9 %	20,3
		därav kvinnor	95	51,9 %	2.369	62,4 %	24,9
		och män	88	48,1 %	1.428	37,6 %	16,2
Kliniken för långvarigt sjuka	1960	Samtliga	237		31.974		168,7
		Under 65 år	97	40,9 %	6.892	21,6 %	71,1
		Över 65 år	140	59,1 %	25.082	78,4 %	179,2
		därav kvinnor	82	58,6 %	15.278	60,9 %	186,3
		och män	57	41,4 %	9.804	29,1 %	171,9
	1961	Samtliga	197		31.913		162,0
		Under 65 år	44	22,3 %	7.732	24,2 %	175,7
		Över 65 år	153	77,7 %	24.181	75,8 %	158,0
		därav kvinnor	97	59,5 %	15.880	65,7 %	163,7
		och män	56	40,5 %	8.301	34,3 %	148,2
	1962	Samtliga	211		32.113		152,2
		Under 65 år	52	24,6 %	8.693	27,1 %	167,2
		Över 65 år	159	75,4 %	23.420	72,9 %	147,0
		därav kvinnor	97	61,0 %	15.497	66,2 %	159,7
		och män	62	39,0 %	7.923	33,8 %	127,8
Samtliga kliniker tillsammans	1960	Samtliga	16.770		227.532		13,6
		Under 65 år	13.947	83,2 %	157.578	69,3 %	11,3
		Över 65 år	2.823	16,8 %	69.954	30,7 %	24,8
		därav kvinnor	1.397	49,5 %	38.751	55,4 %	27,7
		och män	1.426	50,5 %	31.203	44,6 %	21,9
	1961	Samtliga	17.044		223.920		13,1
		Under 65 år	13.977	82,0 %	154.327	68,9 %	11,0
		Över 65 år	3.067	18,0 %	69.593	31,1 %	22,7
		därav kvinnor	1.590	51,8 %	39.386	56,6 %	24,8
		och män	1.477	48,2 %	30.207	43,4 %	20,5
	1962	Samtliga	17.804		236.626		13,3
		Under 65 år	14.474	81,3 %	163.495	69,1 %	11,3
		Över 65 år	3.330	18,7 %	73.131	30,9 %	22,0
		därav kvinnor	1.745	52,4 %	43.200	59,1 %	24,8
		och män	1.585	47,6 %	29.931	40,9 %	18,9
Treårsperiod alla kliniker	1960 —62	Samtliga	51.618		688.078		13,3
		Under 65 år	42.398	82,1 %	475.400	69,1 %	11,2
		Över 65 år	9.220	17,9 %	212.678	30,9 %	23,1
		därav kvinnor	4.732	51,3 %	121.337	57,1 %	25,6
		och män	4.488	48,7 %	91.341	42,9 %	20,4

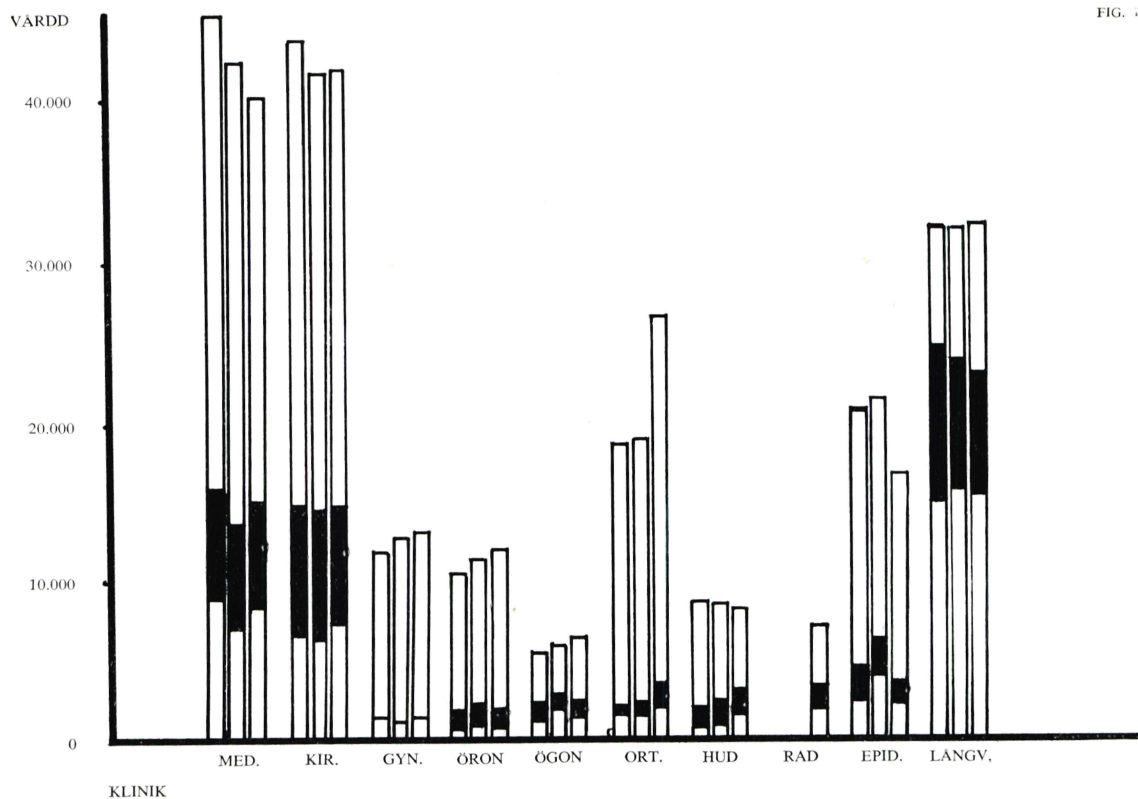

Fig. 2. De olika klinikernas totala vårdvolym och åldringsvårdsvolym. Den första kolumnen för varje klinik står för 1960, den andra för 1961 och den tredje för 1962. Den nedersta vita delen av varje kolumn representerar kvinnor 65 år och äldre, den mellersta mörka delen anger män 65 år och äldre och den översta vita delen anger patienter under 65 år.

Metoder

Ur inskrivningslistan fördd vid varje klinik erhöles ålder, kön, vårdtid och diagnos. Alla patienter fyllde minst 65 år vid inskrivningsdagen medtogs. Inskrivningsdag och utskrivningsdag räknades som en vård dag. Ur årsrapporterna hämtade man sedan summan vård dagar per år för varje klinik och åldringarnas andel i absoluta tal och i procent av totala antalet vård dagar kunde uträknas.

Material

Åldersklienteletets fördelning på de olika kliniker framgår ur tabell 1 samt ur fig. 1 och fig. 2. Tabell 2 och fig. 3 anger de viktigaste sjukdomsgruppernas andel av de olika klinikernas geriatriska klientel. Fig. 4 anger såsom summakurva

åldersklienteletets sammansättning årsgruppsvis och efter kön under den aktuella 3-årsperioden. Slutligen anger tabell 3 sjukvårdskonsumtionen årsgruppsvis för åldringar i relation till åldersgruppens totala andel.

Diskussion

Sjukhuset var under undersökningsperioden centrallasarett med radioterapi-avdelning som enda s. k. regionspecialitet. Av patientbokföringstekniska grunder kunde ej en eftervårdsavdelning, en annexavdelning och vissa platser å militärsjukhus medtagas, ej heller embryot till radioterapiavdelningen 1960—1961. Totalt bortföll under 3-årsperioden därför c:a 30.000 vård dagar, dvs. omkr. 5 %.

Tabell nr. 2. De viktigaste vårdorsakernas fördelning bland åldringar vid de olika klinikerna på Centrallasarettet i Linköping åren 1960, 1961 och 1962.

Klinik och vårdorsak	Antal patienter			Antal vård dagar			Vård dagar i % av resp. kliniks totala åldringsvolym			Medelvårdtid i dagar		
	1960	1961	1962	1960	1961	1962	1960	1961	1962	1960	1961	1962
<i>Kirurgiska klin.</i>												
Collumfrakturer	95	108	81	3.166	2.074	2.249	21,5 %	14,4 %	15,3 %	33,3	19,2	27,7
Andra frakturer	38	44	42	603	445	669	4,1 %	3,1 %	4,5 %	15,9	10,1	15,9
Övr. traum. skador	28	28	34	300	182	218	2,0 %	1,3 %	1,5 %	10,7	6,5	6,4
Tot. traum. skad.	161	180	157	4.069	2.701	3.127	27,6 %	18,8 %	21,3 %	25,3	15,0	19,9
Gallstenssjukdom	181	176	196	2.226	2.238	2.550	15,1 %	15,6 %	17,3 %	12,3	12,7	13,0
Maligna sjukdomar	227	187	191	3.521	3.331	3.482	23,9 %	23,1 %	23,7 %	15,5	17,8	18,2
Prostatahypertrofi	123	121	134	1.833	2.000	2.399	12,4 %	13,9 %	16,3 %	14,7	16,5	17,9
Övriga	322	403	359	3.081	4.120	3.147	20,9 %	28,6 %	21,4 %	9,6	10,2	8,8
<i>Medicinska klin.</i>												
Maligna sjukdomar	120	120	118	2.310	1.947	2.072	14,5 %	14,1 %	13,8 %	19,3	19,1	17,6
Cerebro-card. art.-scl.	401	423	442	6.857	5.942	6.368	43,0 %	43,1 %	42,3 %	17,1	14,0	14,4
Övriga	417	444	475	6.781	5.907	6.611	42,5 %	42,8 %	43,9 %	16,3	13,3	13,9
<i>Kvinnokliniken</i>												
Prolaps	20	22	25	325	255	353	24,5 %	21,8 %	19,8 %	16,3	11,6	14,1
Benigna tumörer	24	26	26	332	336	300	25,0 %	28,7 %	26,8 %	13,8	12,9	11,5
Maligna tumörer	21	18	36	492	397	739	37,9 %	33,9 %	41,4 %	23,4	22,1	20,5
Övriga	19	24	36	180	183	392	13,5 %	15,6 %	22,0 %	9,4	7,6	10,9
<i>Öron-, näs- och halsklin.</i>												
Maligna sjukdomar	45	50	56	926	899	723	55,9 %	42,3 %	40,1 %	20,6	18,0	13,9
Infektionssjukdomar	30	22	34	254	195	340	15,3 %	9,2 %	18,8 %	8,5	8,9	10,0
Traumat.skador	11	8	7	60	87	33	3,6 %	4,1 %	1,8 %	5,5	10,9	12,4
Övriga	66	67	92	418	942	708	25,2 %	44,4 %	39,2 %	6,3	14,1	7,7
<i>Ögonkliniken</i>												
Katarakt	37	69	50	922	1.616	1.195	39,6 %	55,1 %	46,3 %	24,9	23,4	23,9
Glaukom	49	57	58	557	616	825	23,9 %	21,0 %	32,0 %	11,4	10,8	14,2
Maligna sjukdomar	2	4	1	16	30	9	0,7 %	1,0 %	0,3 %	8,0	7,5	9,0
Traum.skador	2	4	1	107	60	49	4,6 %	2,0 %	1,9 %	53,5	20,9	19,4
Övriga	49	33	32	728	613	501	31,2 %	20,9 %	19,4 %	14,8	18,0	15,7
<i>Epidemisjukhuset</i>												
Infektionssjukdomar	137	159	130	3.038	3.116	2.658	64,7 %	50,8 %	66,3 %	22,2	19,6	20,4
Maligna sjukdomar	13	24	9	434	447	229	9,3 %	7,3 %	5,7 %	33,4	18,6	25,4
Övriga	47	94	44	1.207	2.570	910	26,0 %	41,9 %	28,0 %	26,0	27,3	20,7
<i>Ortopediska klin.</i>												
Arthrosor	22	17	54	575	309	1.050	26,4 %	13,1 %	30,5 %	26,1	18,2	19,4
Traum.skador	14	20	16	556	711	504	25,6 %	30,0 %	14,6 %	39,7	35,6	31,5
Collumfrakt.	6	7	12	273	372	243	12,6 %	15,7 %	7,0 %	45,5	53,1	20,3
Gangrän med amp.	10	17	31	389	301	584	17,9 %	12,7 %	16,9 %	38,9	17,7	18,8
Maligna tumörer	1	1	6	14	21	104	0,6 %	0,9 %	3,0 %	14,0	21,0	17,3
Övriga	21	32	41	367	653	963	16,9 %	27,6 %	27,9 %	17,5	20,4	23,5
<i>Hudkliniken</i>												
Eczem	52	51	45	1.332	1.018	1.156	65,8 %	40,7 %	36,8 %	25,6	20,0	25,7
Maligna sjukdomar	1	3	3	45	64	61	2,2 %	2,6 %	1,9 %	45,0	21,3	20,3
Övriga	32	49	54	649	1.415	1.928	32,0 %	56,7 %	61,3 %	20,3	28,9	35,4
<i>Radioterapi avd.</i>												
Maligna sjukdomar			171			3.263			96,0 %			19,1
Övriga			29			135			4,0 %			4,7
<i>Klin. för långvarigt sjuka</i>												
Maligna sjukdomar	23	27	25	1.693	2.005	1.979	6,7 %	8,3 %	8,4 %	73,6	87,2	79,2
Cardio-cerebro-art.scleros	95	104	114	18.090	18.243	18.408	72,1 %	75,4 %	78,6 %	190,4	176,4	161,5
Övriga	22	22	20	5.299	3.933	3.033	21,2 %	16,3 %	13,0 %	240,9	178,8	151,7

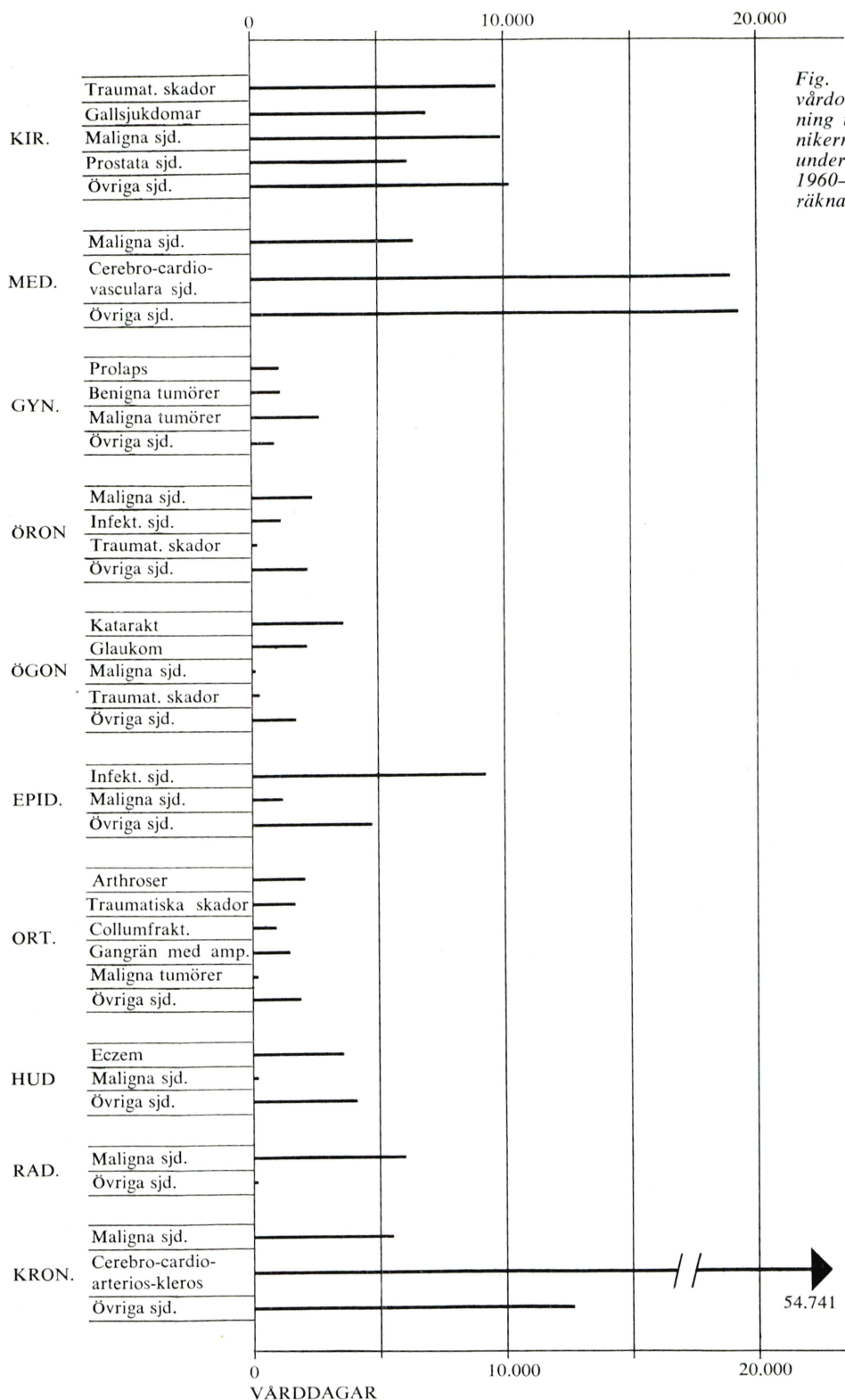

Fig. 3. De viktigaste vårdorsakernas fördelning inom de olika klinikernas åldringsklientel under 3-årsperioden 1960—1962 i vårddagar räknad.

Tabell nr 3. Av viss åldersgrupp konsumerad kroppssjukvård i dagar (vid Centrallasarettet i Linköping 1960—1962) i relation till antalet åldringar i befolkningen i samma åldersgrupp under samma tidsperiod. Denna relation för åldersgruppen 65 år och äldre betecknas 100 %. (= summakurvastaplarnas (fig. 4) totala längd i förhållande till deras streckade längd).

Åldersgrupp	Konsumtion av sluten kroppssjukvård i %, åldringarnas totala konsumtion = 100 %
65 år och äldre	100 %
66 ”	102 %
67 ”	106 %
68 ”	109 %
69 ”	111 %
70 ”	114 %
71 ”	118 %
72 ”	119 %
73 ”	125 %
74 ”	126 %
75 ”	129 %
76 ”	134 %
77 ”	140 %
78 ”	145 %
79 ”	144 %
80 ”	144 %
81 ”	143 %
82 ”	143 %
83 ”	139 %
84 ”	139 %
85 ”	133 %
86 ”	120 %
87 ”	122 %
88 ”	131 %
89 ”	112 %
90 ”	65 %

Man kan diskutera vid vilken ålder en patient skall betraktas som geriatrisk. Någon biologisk gräns är icke möjligt att dra i en retrospektiv statistisk undersökning som denna. Enligt sociallagstiftningen börjar vissa allmänna pensionsförmåner vid 67 års ålder. Svensk statistisk årsbok framställer också gruppen 67 år och äldre separat. I vissa andra sammanhang användes 70 år som gräns (8). Å geriatriska avdelningen vid Södersjukhuset utnyttjades 25 % av vårdvolymen av patienter under 65 år (7). Emellertid är pensionsåldern för de flesta privat, kommunalt och statligt anställda 65 år och de allra flesta lämnar det

produktiva arbetslivet vid denna ålder, vilket innebär en väsentlig social-ekonomisk förändring och sysselsättningsomvälvning. Det syntes därför lämpligast att i föreliggande arbete sätta gränsen vid 65 år. Således har samtliga patienter som inskrivningsdagen var fyllda 65 år eller mera medtagits. På avdelningen för långvarigt sjuka har vårdtiden efter fyllda 65 år medtagits.

Det verkliga upptagningsområdets ålderssammansättning är det svårt att få exakta siffror för, enär betydande ”overlapping” förekommer med andra sjukhus upptagningsområden inom landstingsområdet och Norrköpings stad. Folkmängden inom det s. k. centrala sjukvårdsområdet — vilket Spalt 2 — — Ludvig van Wasser-Wasser utgör kärnan till upptagningsområdet — uppgick 1960 till 121.918 personer, varav Linköpings stad hade 65.087 invånare (4, 5). Tabell 4 visar några jämförelsesiffror av åldringarnas andel inom den aktuella befolkningen (3, 6). Man har anledning att antaga att upptagningsområdets åldersfördelning vad åldringar beträffar, i det hela icke väsentligt kan ha avvikit från genomsnittet för hela landet.

Tabell nr 4. 65-åringarnas och äldre procentuella andel i de aktuella befolkningsområdena.

År	Kategori	I Sverige	I Östergötlands län	I Linköping
1960	Män	10,7 %	11,5 %	8,0 %
	Kvinnor	12,6 %	13,1 %	10,5 %
	Totalt	11,6 %	12,3 %	9,3 %
1961	Män	10,8 %	11,6 %	8,1 %
	Kvinnor	12,8 %	13,4 %	10,8 %
	Totalt	11,8 %	12,5 %	9,5 %
1962	Män	11,0 %	11,7 %	8,3 %
	Kvinnor	13,1 %	13,6 %	11,0 %
	Totalt	12,0 %	12,7 %	9,7 %

Ur tabell 1 framgår att åldringarnas procentuella andel i vården varierar högst avsevärt från klinik till klinik. Minsta antalet vård dagar för åldringar uppvisar gynekologiska kliniken med 11,4 % och ortopedi med 12,5 % av hela sin

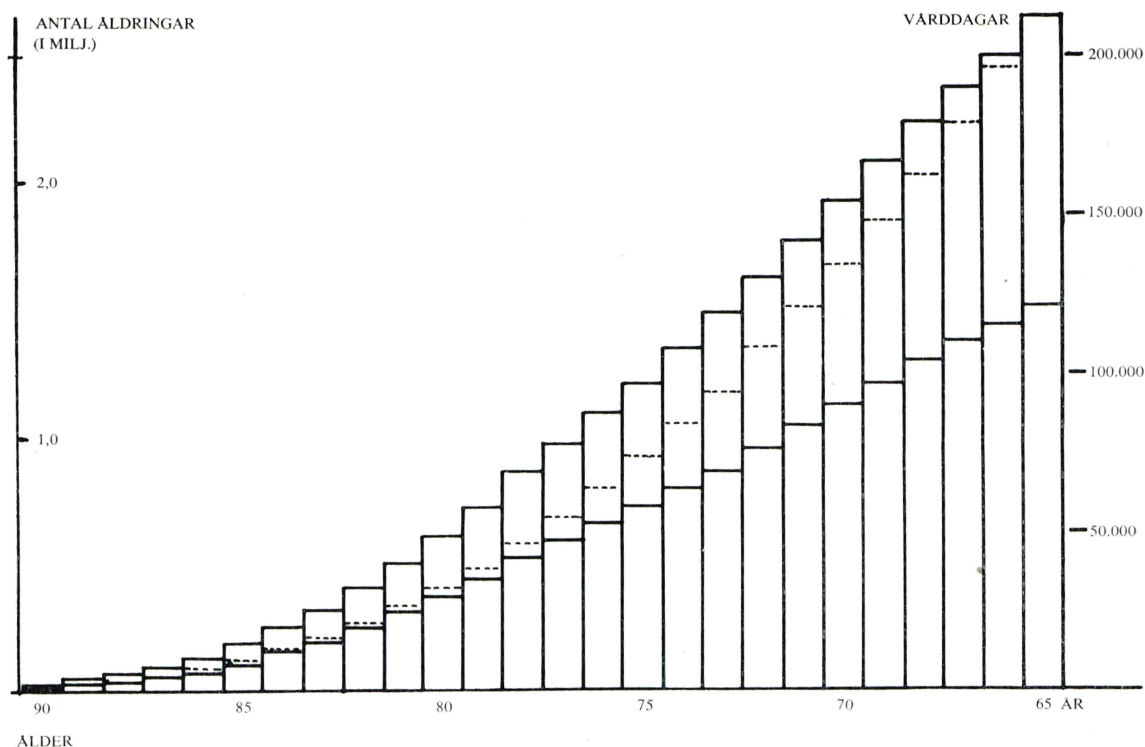

Fig. 4. Åldringarnas sjukvårdskonsumtion årsklassvis i form av summakurva under 3-årsperioden. Den nedersta delen av stapeln anger av kvinnor, den översta av män konsumerad vårdvolym. Den streckade linjen anger, i form av summakurva, antalet 65-åringar och äldre i hela landet, varvid skalan har valts så att antalet av 65-åringar konsumerade vård dagar sammanfaller med totala antalet åldringar.

vårdvolym. Högsta antalet vård dagar, 75,5 %, har avdelningen för långvarigt sjuka och därefter kommer radioterapiavd. med 47,8 % av vårdvolymen till åldringar. De största disciplinerna kirurgi och medicin har 34,8 % resp. 34,1 % av sin vårdvolym upptagen av geriatrien.

Vid analys av de viktigaste sjukdomsgruppernas andel i totala vårdvolymen för åldringar framgår

det av tabell nr 2 och 5 att arteriosklerotiska hjärt-hjärn- och kärlsjukdomar dominerar och upptar en dryg tredjedel av åldringarnas sjukvårdskonsumtion. De traumatiska skadorna är i klar minoritet med 5,7 %.

Indelning av åldringar i årsgrupper med uppdelning efter kön framgår av fig. 4. I samma summakurva har med streckad linje markerats åld-

Tabell nr 5. De viktigaste vårdorsakerna i hela materialet under 3-årsperioden.

Vårdorsak	Antalet inskrivna pat.		Antalet vård dagar	
	i abs. tal	i % av samtl. åldringar	i abs. tal	i % av åldringarnas totala antalet vård dagar
Traumatiska skador	581	6,3 %	12.064	5,7 %
Maligna sjukdomar	1.504	16,9 %	27.555	12,9 %
Arterioskleros i olika former	1.579	17,1 %	73.900	34,7 %

ringarnas fördelning årsgruppsvis för hela Sverige. Skalan har valts så att 65-åringarnas och äldre antal i Sverige 1960—1962 sammanfaller med av 65-åringar och äldre konsumerad kroppssjukhusvård i dagar under samma period vid Centrallasarettet i Linköping. Det framgår att sjukvårdsbehovet för åldringar ökar med stigande ålder. Mera detaljrikt framgår detta förhållande av tab. 3. Man har en tilltagande ökning av sjukvårdsbehovet fram till 78 år, där man når maximum med 1,45 gånger större sjukvårdsbehov än för hela gruppen 65 år och äldre. Iögonenfallande är också att 90-åringar och äldre behöver mindre sjukhusvård än åldringar i genomsnitt.

Beträffande könsdifferentiering så utgjorde kvinnor under den aktuella 3-årsperioden 51,3 % av geriatrika klientelet och konsumerade 57,1 % av totala vårdvolymen för åldringarna. Kvinnornas medelvårdtid var 5 dagar längre än männens, 25,6 resp. 20,5 dagar. Således tydlig kvinnlig över sjuklighet.

Om man jämför resultaten av föreliggande undersökning med de fåtaliga tillgängliga liknande undersökningarnas siffror kan följande framhållas. I en undersökning om åldringsvårdens läge (2) utförd av socialpolitiska kommittén 1963, fann man, att i hela Sverige disponerades å en viss dag

av totalt 34.519 platser för akut kroppssjukvård vid statens och landstingens institutioner 31 % av personer 65 år och äldre. Ur Stockholms stads sjukhusstatistik 1960 och 1961 kan antalet under dessa år intagna 65-åringar och äldre av totalt intagna kalkyleras till 22,0 % för 1960 och 22,5 % för 1961. Motsvarande siffror i av åldringar konsumerade vård dagar av totala vårdvolymen uppgår till 33,1 % resp. 33,1 %. Jämförbara siffror för Linköping var 16,8 % resp. 18,0 % och 30,7 % resp. 31,1 %. Stockholmsstatistiken innefattar patienter som resp. år utskrivits från Sabbatsbergs sjukhus, S:t Görans sjukhus-Garnisonsjukhuset, S:t Eriks sjukhus och Södersjukhuset-Sachska barnsjukhuset.

Ur Stockholms stads sjukhusstatistik 1960 resp. 1961 (7) har vissa jämförande uppgifter uträknats, se tab. nr 6.

Stockholmssjukhusens medicinska och ortopediska kliniker har nästan utan undantag högre andel åldringssjukvård än Linköping. Övriga klinikers siffror får anses jämförbara med Linköpings.

År 1960 utgjorde personer 65 år och äldre 11,6 % av befolkningen i Sverige. Enligt föreliggande undersökning konsumerade åldringar 30,9 % av akuta kroppssjukvården vid Centrallasaret-

Tabell nr 6. Åldringsvårdens andel i % av totala antalet vård dagar vid Stockholms stads sjukhus och Centrallasarettet i Linköping år 1960 och 1961.

Klinik	Sabbatsbergs sjukhus		S:t Görans sjukhus		Södersjukhuset		S:t Eriks sjukhus		Centrallas. i Linköping	
	1960	1961	1960	1961	1960	1961	1960	1961	1960	1961
Medicin I	55 %	54 %	44 %	47 %			36 %	42 %		
Medicin II	51 %	52 %	42 %	41 %	43 %	44 %	33 %	36 %	35 %	32 %
Medicin III					46 %	46 %	44 %	45 %		
Medicin IV					43 %	41 %				
Kirurgi I	45 %	46 %	33 %	37 %	36 %	33 %	29 %	31 %	34 %	34 %
Kirurgi II	38 %	44 %			38 %	37 %				
Gynekologi	11 %	15 %			8 %	8 %	5 %	7 %	11 %	9 %
Öron	15 %	12 %			11 %	14 %				
Ögon	51 %	51 %			43 %	41 %			16 %	19 %
Ortopedi			33 %	28 %	17 %	15 %			42 %	49 %
Klin. för långv. sjuka			87 %	84 %	64 %	56 %			12 %	12 %
Geriatrisk klinik					76 %	75 %			78 %	76 %

tet i Linköping. Antager man att åldringarnas andel inom Centrallasarettets upptagningsområde är samma som för hela landet, dvs. 11,6 %, blir åldringarnas sjukvårdskonsumtion 2,7 gånger högre än genomsnittsbefolkningens. Enligt officiella prognossiffror (6) ökar antalet 65-åringar och äldre från 11,6 % år 1960 till 16,7 % år 1980, dvs. 5,1 %. Denna åldersförskjutning av befolkningen medför ett ökat behov av platser inom den slutna kroppssjukvården med $2,7 \times 5,1$ procent, dvs. c:a 13 %. I absoluta tal innebär detta att man från 1960 till 1980 enbart för åldringarnas skull måste anskaffa och inreda omkr. 4.500 nya sjukhusplatser i Sverige. Grovt räknat innebär det tillkomsten av ett nytt normallasarett per år.

Tabell 1 kan ge en viss fingervisning om hur dessa platser beräknas bli fördelade å de olika klinikerna.

Sammanfattning

Den verkliga kroppssjukvårdskonsumtionen av personer 65 år och äldre och deras andel i hela sjukvårdsvolymen vid Centrallasarettet i Linköping under åren 1960—1962 har undersökts. Sammanfattande tabell nr. 7 anger den kliniska fördelningen under denna 3-årsperiod.

Tabell nr 7. Åldringarnas procentuella andel vid de olika klinikerna under 3-årsperioden 1960—62.

Klinik	Intalet inskrivna åldringar i % av samtliga inskrivna	Av åldringar konsumerade vård dagar i % av totala vårdvolymen
Medicin	31,3 %	34,8 %
Kirurgi	23,5 %	34,1 %
Gynekologi	6,8 %	11,4 %
Öron	10,6 %	16,5 %
Ögon	41,7 %	43,4 %
Ortopedi	10,1 %	12,5 %
Hud	23,2 %	30,2 %
Radioterapi	47,5 %	47,8 %
Infektionsklin.	15,5 %	24,9 %
Klin. för långvarigt sjuka	70,3 %	75,7 %

Det framgår att av åldringar konsumerad vårdvolum är större än vad deras procentuella andel

av antalet inskrivna anger beroende på längre medelvårdtid för åldringar. 65-åringarnas och äldre andel i hela landets befolkning under den aktuella undersökningsperioden uppgick i genomsnitt till 11,8 %. Av å Centrallasarettet i Linköping vårdade patienter svarade 65-åringar och äldre för 17,9 % av alla intagningar och konsumerade 30,9 % av totala vårdvolymen för kroppssjukvård. Borträknas avdelningen för långvarigt sjuka svarar åldringar för 17,2 % av alla intagningar och tar i anspråk 23,6 % av totala kroppssjukvårdsvolymen. Borträknas även avdelningar utan geriatriskt klientel — pediatrik och BB — blir motsvarande siffror 20,0 % och 27,9 %.

REFERENSER

1. Berfenstam, R. & Hedqvist, H.: Åldringarnas livsvillkor och vårdbehov. Almqvist & Wiksell, Uppsala 1960.
2. Statens offentliga utredningar 1963:47: Åldringvårdens läge. Esselte AB, Stockholm 1962.
3. Statistisk Årsbok för Linköping 1960, 1961 resp. 1962. Östgöten Boktryckeri, Linköping 1961, 1962 resp. 1963.
4. Östergötlands läns landsting: Betänkande ang. Norrköpings stads återinträde i Östergötlands läns landstingskommun. AB Östgöta Correspondenten, Linköping 1961.
5. Förslag till generalplan för regionsjukhuset i Linköping. AB Östgöta Correspondenten, Linköping 1963.
6. Statistisk Årsbok för Sverige 1960, 1961 resp. 1962. P. A. Norstedt & Söner, Stockholm 1961, 1962 resp. 1963.
7. Stockholms stads sjukvård. Sjukdomsstatistik 1960 resp. 1961. Haeggströms Tryckeri AB, Stockholm 1964 resp. 1965.
8. Östergötlands läns landsting: Sjukvårdskommitténs betänkande och förslag den 3 maj 1965 ang. långtidssjukvårdens utveckling inom Östergötlands län år 1965 samt förslag till plan till vårdens utbyggnad under den närmaste 5-årsperioden. AB Östgötatryck, Linköping 1965.